ÇINARALTI

Sayı : 51

Kuru 15

AFTALIK FİKİR VE SANAT MECMUA

BU SAYIDAKİLER:

Anadoluculuk	Orhan Seyfi Orhon
Soyadlarımız	Hüseyin Namık Orkun
Gökyüzünün fatihleri	Yusuf Ziya Ortaç
Nazilli bağlarında (şiir)	Halim Yağcıoğlu
Payas Kalesi	Rıza Yalgın
Tomris	Nejdet Sançar
Delhiden Üsküdara	Barkın
Türklüğe (şiir)	Kerim Yund
Sevdalı (hikâye)	Şemsettin Kutlu
Bu bahçeden (şiir)	Muzaffer Yersel
Seçme sözler	**
Darbeşme	Nebil Buharalı
[illegible] kitap	Edip Ayel
[illegible] milli roman)	Yusuf Ziya Ortaç

MİLLİYET DERGİLERİ

MİLLİ KÜTÜPHANE ANKARA

221

ÇINARALTI

İkinci cildi tamam oluyor !

Çınaraltı mecmuasının ikinci cildi, bir sayı sonra tamam oluyor. İkinci cildimiz de güzel, sağlam bir kapak içinde satışa çıkarılmak üzeredir.

İkinci cildin bedeli, taahhütlü posta ücretile beraber (425) krş.

Pek az miktarda bulunan ikinci cilt için siparişlerinizi şimdiden yapmanız rica olunur

Davul Zurna!

Yazan: Yusuf Ziya Ortaç

Yusuf Ziya Ortaç, yirmi yıldır yazdığı fıkraların en güzellerini seçerek «Davul Zurna» ismi altında toplamıştır. Nefis bir kâğıda, itina ile basılmakta olan bu kitapta, millî ruhun en güzel Türkçe ile canlandırılmış örneklerini bulacaksınız

Basan : Semih Lûtfi Kitabevi

ADEMİ İKTİDAR VE BELGEVŞEKLİĞİNE KARŞI

FORTOBİN

S. ve İ. MUAVENET VEKÂLETİNİN RUHSATINI HAİZDİR

HER ECZANEDE BULUNUR POSTA KUTUSU 228

REÇETE İLE SATILIR

Yağmur mevsimi!

Eylûl, yağmur ayıdır. Fakat 15 Eylûl, nice talihlilerin kesesine bereket yağdıracaktır.

Çünkü :

MİLLÎ PİYANGO

o gün çekilecektir.

RADYOLİN

Sabah, Öğle, Akşam

Her yemekten sonra günde üç defa muntazaman dişlerinizi RADYOLİN ile fırçalayınız

Basıldığı Yer :
Cumhuriyet Matbaası - İstanbul

Sahibi ve Neşriyat Müdürü:
ORHAN SEYFİ ORHON

Yeni Neşriyat :

DİVAN EDEBİYATI

Yazan: Agâh Sırrı LEVEND

Basıldığı yer İstanbul Bürhaniye matbaası. Niğde Halkevi neşriyatından. Sahife: 456.

Değerli edebiyat tarihi müverrihi Agâh Sırrı Levend'in Divan Edebiyatına dair toplu bir tetkikini taşıyan bu eseri edebiyat meraklılarile, dil bilgisini genişletmek istiyen herkese tavsiye ederiz. Divan Edebiyatının kelimeleri, remizleri, mazmunları ve mefhumları üzerinde ciddî bir çalışma mahsulü olan bu kitap hemen hemen meydana konmuş derli toplu ilk eserdir. Divan Edebiyatı, bu bakımdan pek az incelenmiştir. Bunun güçlüğü ve esaslı bir bilgiye ihtiyaç gösterdiği meydandadır. Divan edebiyatını hakkile anlamak için bu türlü tetkiklerin çoğalmasını dileriz.

Eserin ehemmiyetini okuyucularımıza bir nebze belirtmek maksadile ihtiva ettiği bahislerin bir kısmını burada tekrarlamayı kâfi görüyoruz:

Tasavvuf — Şer'i Akideler — İlmi Kelâm — Hikmeti Kadime — İlmi Kimya — İlmi Simya — İlmi Tencim — İlmi Remil — İlmi Sihir ve Tılsımat — Muhtelif İlimlere ait Istılahlar — Efsaneler ve Rivayetler — Kıssalar — Mucizeler — Meşhur Şahsiyetler ve Efsanevi Kahramanlar — Muhtelif Hikâyelerin Kahramanları — Âyet ve Hadisler — Darbımeseller — Tâbirler — Hayat ve Hâdiseler — Âdet ve Ahlâk — Muamma ve Lûgaz — Tarih — Hiciv — Mizah — Medih ve Sena vesaire...

Görülüyor ki eser, üzerinde konuşulması uzun ve ciddî tetkiklere muhtaç bahislere dayanıyor. Bu tetkikleri yapmak, Divan Edebiyatını bir kül halinde bize tanıtmak için müellifi gibi senelerce edebiyatla, edebiyat tarihile, Divan Edebiyatile uğraşmış, Şark ilimlerine vâkıf, değerli bir şahsiyet olmak lâzımdır.

Bize böyle bir eser hediye ettiğinden dolayı Agâh Sırrı Levende teşekkürlerimizi sunmayı burada bir borç biliriz.

MİLLİYETİN FELSEFESİ

Yazan: İzzettin METE

Basıldığı yer: Türkiye Basımevi. 1942. 92 sahife. 75 kuruş.

Fikir tarihimize hizmet maksadile neşredilen bu kitap, muharririnin bir mukaddemesile bu mevzua temas eden birçok tanınmış muharrirlerden alınmış parçalardan mürekkeptir. Kitap, Üniversite Kitapevile, Arif Bolat ve Ahmet Halit Kitabevlerinde satılmaktadır.

ŞAİR OSMANLI PADİŞAHLARI

Yazan: Saffet Sadık BİLMEN

Basıldığı yer: İstanbul, Aydınlık Basımevi 1942, 37 sahife, Fiyatı 35 kuruş.

Şair Osmanlı padişahları üzerinde bir tetkik eseri olan bu küçük kitap, bu padişahların edebî hüviyetlerini kısaca belirttikten sonra eserlerinden bazı parçaları bize naklediyor. Mevzuunun ehemmiyeti meydandadır. Genç muharrirden bu yoldaki tetkiklerini genişletmesini ve edebiyat tarihimize bu yolda değerli eserler bırakmasını dileriz.

VATAN

Yazan: Azmi SELAT

Şiir mecmuası. Basıldığı yer. Resimli Ay matbaası. 1940. 16 sahife. 25 kuruş.

Bu küçük şiir mecmuası, Türkiyeye, Ankaraya, köye, şehirlere, Anadoluya dair yazılan bir kaç manzumeyi ihtiva etmektedir.

Kitapta resmini gördüğümüz genç şairin, henüz şahsiyeti aramak devrinde olduğu anlaşılır. Bu manzumelerin çoğu serbest nazım şeklindedir. Lisana, şekle, nazım tekniğine ait kayitsizlikler göze çarpıyor.

Şiire heves eden gençlerin, daha ilk tecrübe devrelerinde eser neşretmeleri dayanılmaz bir arzudur. Fakat asıl şahsiyetlerini buldukları zaman, bu türlü eserlerle kendi edebi hüviyetleri arasında bir münasebet kalır mı? Biz, genç şairlerimize daha sabırlı olmalarını ve daha olgun eserler neşredebilecek devreleri beklemelerini samimiyetle tavsiye ederiz. Azmi Selat'ın bu küçük kitabından (Türklük Destanından) isimli bir manzume alıyoruz:

TÜRKÜN DESTANINDAN

Anadolu, Anadolu,
Sinen özün, aslan dolu,
Dere deniz, dağdan aşdın,
Dünyalarla savaşlaşdın.
Herşey, hattâ ölüm yendin,
Tarihlerde, eşsiz dendin...

Azmi SELAT

EVLÂT KOKUSU

Yazan: İbrahim Saffet OMAY

Hikâyeler, Basıldığı yer: Ankara Ulusal matbaa. 1942. 71 sahife. Fiyatı 70 kuruş.

Bu küçük kitap, mahalli renkleri vermeğe çalışan kısa hikâye ve mensurlardan müteşekkildir. Muharrir eserinin başında bize asıl maksadını şu sözlerle anlatıyor:

ÖNSÖZ

Bu kitabı çıkarmakla edebî bir iddiada bulunmuyorum. Yazılarım bir bütün olmaktan da uzaktır. Ancak yurdumun öz kokusuna ve yüzüne sadık kalmağa çalıştım.

Okuyucularımı; ebedî Anadolumuzun hakiki havası üzerinde bu yazılarımla bir kaç dakika durdurabilirsem yeter.

İbrahim Saffet OMAY

RIZA NUR

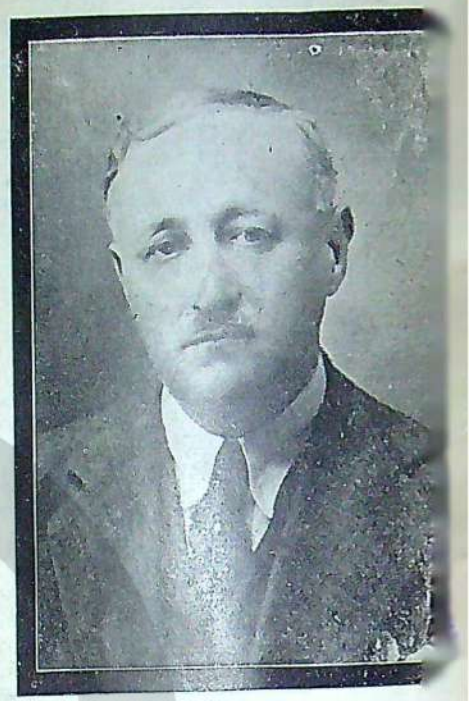

Rahmetli Rıza NUR

Türklük için çalışan çok kıymetli il adamlarımızdan birisini daha kaybettik. D tor Rıza Nur, ateşli bir Türk milliyetçisi id Türklük sevgisini yaymak için senelerdent her yolda eserler verdi. En ziyade Türk ta ve Türk edebiyat tarihi ile uğraşıyordu. Tür milletini sönmez bir aşk ile seviyor, onun y lunda çalışmaktan usanmıyordu. Son zama larda «Tanrıdağ» dergisini çıkarmağa ba mıştı. Kendisini yoran bu mecmuayı neşret mek için didiniyor, bütün zahmetlere, güç lüklere katlanıyordu. 1924 den sonra siya hayattan büsbütün çekilmiş, bütün emeğ Türkçülüğe hasretmişti. Eserleri çoktur. Bun ların içinde 14 ciltlik Türk tarihi, Türk mi letini tanıtan, sevdiren, milli duyguları uyan dıran çok kıymetli bir tarihtir. Bu kitap, değerile beraber açık, heyecanlı bir lisan yazılmış telkinî bir eser sayılır. Rıza Nur başka hiç bir kitabı olmasaydı, yalnız bu rih bize onun adını unutturmamağa k gelirdi.

Rıza Nur 1879 da Sinopta doğdu. Asl Tıbbiyeden doktor yüzbaşılığı ile çıktı. İsta bul Fakültesinde muallimlik etti. Millî zafe den sonra Büyük Millet Meclisine S mebusu seçildi. Bir aralık Sıhhiye Vekili o Lozan sulh muahedesinde ikinci murah sıfatile bulundu.

Öldüğü güne kadar çalışmasını, enerjisi hiç kaybetmemişti. Kendisinden daha kıymetli eserler bekliyebilirdik.

Bu beklenilmiyen ölümden dolayı e en yakını olan Türk milletini taziye ede

ÇINARALTI

Dilde, fikirde, işde birlik

Sayı: 51 — Cumartesi 12 Eylül 1942

İdare Evi : İstanbul, Ankara caddesi, Çınar Yayınevi. No. 47

TÜRKÇÜ FİKİR ve SANAT MECMUASI

Telefon : 22129 — Fiatı: 15 Krs. — Cilt : 2

Anadoluculuk

Yazan : Orhan Seyfi ORHON

Ciddi bir gazetede liyakatli genç bir muharririn şu sözleri beni hâlâ düşündürüyor : «Anadolu, yalnız Anadolu.. Biz Anadolucuyuz..»

Bu arkadaş ne demek istiyor? Bu sözler kimlere karşıdır? Eğer, sadece bir ana vatan sevgisini belirtmek için söylense çok yerindeydi! Kim tereddüt edebilir? Yalnız, bizim için değil, milletini seven her Türk için ana vatanın selâmeti her şeyden üstün gelir. Bu fikre karşı hain veya munafık olmadan yürünemez.

Fakat hayır, bir duygunun dizginlerini kasmak isteyen bu sözler, hiç te bu maksatla söylenmiyor.

Genç muharrir demek istiyor ki:

«Türkçülük diye hulyalara kapılmıyalım. Biz küçük bir milletiz. Anadolu çevresinde kalmış küçük bir millet. Elimizden geliyorsa bu toprakları imar edelim. Bize bu kadarı yeter de artar bile!..»

Hayır, genç arkadaş, biz büyük bir milletiz, çok eski, çok büyük bir millet! Daha düne kadar koskoca bir imparatorluktuk. Milletlerin tevazuu fazilet sayılmıyor. Kendisini küçük gören bir millet, insaniyetin şefkatine sığınarak yaşayamaz.

Millî terbiyemizin esasını Türk milletinin büyüklüğü üzerine kurmaya mecburuz. Türk gençliğine bu millî gururu veremezsek, işte asıl o zaman, ana vatanın selâmeti tehlikeye düşer.

Şüphe yok, hepimiz Anadolucuyuz. Fakat bizim Anadoluculuğumuz, Türkçülüğe zıt bir fikir değil, onu tamamlıyan bir duygudur.

Bu topraklara feyiz verecek enerjiyi bu duygunun ateşinde arayalım!

Orhan Seyfi ORHON

223

YENİ ABONE ŞARTLARI (37 den itibaren)
Yıllığı 760, altı aylığı 380, üç aylığı 200 kuruş.
Ecnebi memleketler için:
Yıllığı 1000, altı aylığı 500 kuruş

Sahip ve Neşriyat Müdürü :
Orhan Seyfi ORHON

İHTAR :
İdarehanemize gönderilen eserler neşredilsin edilmesin sahiplerine iade edilmez.

MİLLÎ KÜTÜPHANE ANKARA

SOYADLARIMIZ

Yazan : **Hüseyin Namık ORKUN**

Soyadlarımız hakkında zaman zaman gazete ve mecmualarda birçok haklı tenkid, itiraz ve mütalâalara tesadüf etmekteyiz. Bunların bir kısmı ilmî bir eda ile soyadı kanununa dokunmakta, bir kısmı da indî mütalâalar serdeylemektedir. Halbuki soyadı kanunumuz en mükemmel ve en esaslı hükümleri ihtiva eden kanunlarımızdan birisidir. Buna mukabil bu kanun halk tarafından iyi tatbik edilmedi ise bunun sebebini kanunu tatbike memur olanların vazifesini yapamamalarına atfetmek gerektir. Boy, aşiret isimlerinin soyadı alınamıyacağına dair çok yerinde bir maddenin tatbiki için onu tatbik edecek olan memurun meselâ Afşar diye bir aşiretin mevcut olduğunu bilmesi icabetmez mi?.. Bunu bilemiyen bir memurun Afşar diye bir soyadını tescil etmesi pek tabiîdir. Binaenaleyh kanunu tatbik etmeğe memur olanların bilgisizliği yüzünden bugün soyadlarımızın karmakarışık bir halde olduğunu esefle görmekteyiz. Daha sonra soyadı almak mecburiyeti konmadan evvel halka ciddi bir eserin sunulması icabederken bu da yapılmamıştır. Böyle bir fırsattan istifadeye kalkan tüccarlar derhal bir takım ciddiyetten dahi uzak olan risaleler neşretmiş, neticede halk da bu risalelerin mânasız kayıdlarına kapılmak mecburiyetinde kalmıştır. Henüz bir hasismi doğru bir surette yazamıyan ve âlim geçinen zevatın da ilimden uzak eserleri halkımızı kandırmakta idi. İşte bundan dolayıdır ki Mete, Tanju, Oktay vesaire gibi yanlış isimlerin soyadı olduğunu görmekteyiz.

Bu kısa mukaddemeden sonra soyadlarımızı şu şekilde tasnife tâbi tutabiliriz :

1 — Türk tarihinden isim alanlar: Maatteessüf tarihlerimizdeki hasisimlerin bir kısmı Çince telâffuzlarile — aslı bilinmeden — yazılmıştır. Bunun böyle olduğunu bilmeyen halk da Mete, Tanju, Şapolyo, Teoman gibi isimler almakta tereddüt etmemiştir. Buradaki kabahati Türkçe olmıyan bu isimleri alanlara değil âlim geçinip de henüz bir hasismin Türkçesini bilemiyenlere atfetmek icabederse de kös dinlemiş olan bu âlim sürüsüne bu gibi noktalar vız gelir.

2 — Soyadı değil sıfat alanlar : Kendisini çevik, atılgan, acar görenlerin soyadı yerine kendilerine sıfat aldıklarını görmekteyiz. Bunu tenkid etmeğe hakkımız yoktur. Bu nevi soyadları kanuna mugayir değildir. Bu kategoriye istikbali için ümit ve temenni besleyip soyadı alanları da katmak gerektir. Atıl, Yüksel, Ünal gibi.

3 — Türkçe olmayan soyadı alanlar: Bu nevi soyadlarını da bir kaç kısma ayırmak gerektir. Fakat Arapça, Acemce, hattâ Fransızca sözlerin Türkçe olduğu iddia ve ispata yeltenildiği bir devirde hangi kelime Türkçe değildi ki bunlar da Türkçe sayılmasın!.. Bu nevi iddialardan istifade edenler bilhassa aslını, neslini unutmak istemiyenler olmuştur. Bunlar da iki nevidir:

1 — Halis Türk olup babasından asırlardanberi kendisine kalan aile adını bırakmak istemiyenler ve bundan dolayı kullandığı eski aile adı Türkçe dahi olmasa onu aynen almakta tereddüt eylemiyenler.

2 — Aslen Türk olmayıp aslını ve neslini ahfadına da hatırlatmak gayesile cibilliyetini soyadında da gösterenler. Bir de bunlardan mâda Akerson, Bekman, Elöve gibi hiç olmazsa adını gâvur adına benzetmek kafasını taşıyanların aldıkları soyadları vardır ki bunlar da bu kategoriye sokulmalıdır.

Bir de uydurma Türkçe soyadı alanlar vardır. Türk dilinde mevcut olmıyan bir kelime uydurup soyadı alanların bir kısmı bu uydurmayı kendisi yapmış, bir kısmı da mevcut uydurmalara kanmıştır.

Millî tarihimizin hudutları Mısırlılara, Hititlilere, hattâ Amerika kavimlerine kadar teşmil edildiği bir devirde bu modaya uyarak asla Türkçe olmıyan soyadı alanlarımız da vardır.

Türkçe olup olmadığını düşünmeden memleketinin bir dağını, bir nehrini veya köyünün adını soyadı alanlara da tesadüf edersiniz. Dranas, Okçabol, Toros gibi.

Moğol tarihine ait bazı kelimeleri — asılları oldukça tahrif edilmiş bir şekilde — soyadı diye alanlarımızı da bu araya katmak gerektir.

4 — Halis Türkçe olan ve ceddinden kendisine intikal eden aile adını muhafaza edenler: En doğru bir hareket olan bu soyadlarının kanuna aykırı düşmemesi için ekseriya az çok tahrif edilerek alındığı da göze çarpar. Merhum Necib Ali kendisine Küçüka diye bir soyadı almıştı. Bir gün kendisine bu sözün mânası olmadığını, neden böyle bir kelimeyi aldığını sordum. Bana evvelâ bu ismin eski Hun Türklerinin bir komutanının adı olduğunu izaha çalıştı ise de hayretle yüzüne baktığımı görünce hakikati anlattı : Ona memlekette Küçükağa oğulları derlermiş.. O da bu aile ismini Küçüka şekline sokmuş..

— 5 Hayatında yaptığı işleri ve muvaffakıyetleri göz önünde tutarak soyadı alanlar: Bu nevi soyadlarını bilhassa askerlerimiz almıştır. Kazandığı zafer, çarpıştığı mevki adlarını askerlerimiz haklı olarak soyadı kabul etmiş olduğu gibi mesleğini gözönünde tutarak soyadı alanlarımız da vardır.

6 — Soyadı dolayısile isminin nisyana karışacağından korkan bazı muharrirlerimizin de ikinci adlarını türkçeleştirdiğini görmekteyiz. Bir kısmı buna dahi lüzum görmemiştir.

Şu izahattan anlaşılır ki soyadlarımızın mühim bir kısmı kanuna uygun değildir. Bu şerait içinde ne yapmalı?. Kanunu mu bu adlara uydurmalı? Yoksa bu adları kanuna mı uydurmalı?..

Bize kalırsa hiç bir şey yapmak doğru değildir. Olan olmuştur. Soyadlarımız bizim ruhî haletimizi, sıfatlarımızı, cibilliyetimizi göstermesi itibarile canlı bir tarih vesikasıdır. Evlâtlarımıza bıraktığımız binlerce ibret verici vesikalar içinde bırakınız bunlar da bulunsun..

Gökyüzünün Fatihleri

Yazan:
Yusuf Ziya ORTAÇ

Millî Şefimizin oğlu Ömer İnönü, bir kaç haftadır, havacılık kampında uçuş talimleri yapıyor. Gazetelerde ilk resimlerini gördük ve ilk duygularını okuduk.

Bu mevzuun üzerinde, ısrarla durmayı millî bir vazife biliyoruz.

Çünkü :

Yirmi yıldır, inkılâbın dalkavukluk edebiyatı çok yapıldı. Fakat, kahramanlık edebiyatı, fazilet edebiyatı, feragat edebiyatı, hiç, hiç, hiç yapılmadı.

İzmir kıyılarına ilk ayak basan Efzun alayının sancakcısını bir kurşunda yere seren ve koca işgal ordusu önünde, tek başına, son kurşununa kadar döğüşen, uzun boylu, yağız yüzlü, meçhul Türk kahramanını tanıyor muyuz?

Kütahya muharebelerinde, atının üstünde ve ateş hattının içinde, bir tümenle iki tümene karşı döğüşe döğüşe yiğitçe şehit düşen kurmay binbaşı Nazımı tanıyor muyuz?

Büyük taarruzda, Çekiltepeyi üstün düşman kuvvetlerinden bir hamlede koparamadığı için intihar eden miralay Reşadı tanıyor muyuz?

Balkan Harbinde sağ kolu çolak kalan, Umumî Harpte on üç yerinden vurulan, İstiklâl Harbinde yirmi iki yara alan Kemalettin Samiyi tanıyor muyuz?

Daha ileri gidelim :

Taa 1905 de, Edirne manevralarında gösterdiği asker dehâsile İnönü zaferlerini müjdeleyen; taaa 1912 de Yemen müzakerelerinde gösterdiği siyasî dehasile Lozan zaferini vâdeden Millî Şefimizi tanıyor muyuz?

Hayır, hiç birini tanımıyoruz.

Fakat, yirmi yılın, silâhlı ve silâhsız, bütün kahramanlıklarına ve kahramanlarına karşı, çenelerimiz kilitlenir, kalemlerimiz susar, hafızalarımız tıkanırken, tam tersine, ağızdan ağıza ve kulaktan kulağa aksede ede büyüyen kurnazlıkların, düzenbazlıkların, madrabazlıkların dedikodusu, bol bol yapıldı ve yapılıyor.

Şu çatık kaşlı hamiyetin, kaç bankada kaç kasası var, biliyoruz.

Şu dik bakışlı namusun, cebinde kaç apartıman anahtarı saklı, biliyoruz.

Şu beton azametin altında kaç rezalet gizli, biliyoruz.

İşte, yirmi yıldır bildiklerimizle bilmediklerimiz!

Bu yirmi yıl içinde, çocuklarımızın beşikleri, hep bu menfi edebiyatın ninnilerile sallandı. Onlara, ne ailenin ağzı kahramanlıkların masalını anlatmıştır, ne mektep kitapları kahramanlıkların tarihini okutmuştur, ne kalemler kahramanlıkların destanını söylemiştir.

Ve bunun içindir ki, zaman zaman, kazancın, konforun, lüksün idealleştiğini acı acı haykıran hiddetli ağızlarla karşılaşıyoruz.

İşte, bu satırları, o yirmi yıl gecikmiş vazifeyi görmek için yazıyorum.

Ömer İnönünün vatan göklerinde kanatlanması günlük bir gazete havadisi olamaz. Bunun işaret ettiği mânayı anlamamız lâzımdır: Pilâj sportmeni Paşa zadeler, Suadiye asfaltında hususî otomobillerile adam çiğnerken, Cumhur Reisimizin oğlu gökleri fethe çıkıyor.

Bütün hayatile Türk milletine örnek olan Millî Şef, evlâdını da, Türk çocuklarına örnek genç olarak yetiştirmektedir.

O bir avuç vücudu, bulutların arasına atmağa, bir baba kalbi kolay kolay razı olur sanmayınız. Yeter ki, o baba, İsmet İnönü gibi, göğsünün altında on sekiz milyonun kalbi çarpan bir millet babası olsun.

Bu millet aşkıdır ki, insan oğulları için hâlâ tekin olmıyan göklere çocuğunu verdiriyor.

Millî talihimizin aydın ufuklarını, yarın bize bu makine yağlarile kararmış genç eller açacaktır.

Uğurlu olsun.

Yusuf Ziya ORTAÇ

Nazilli Bağlarında

Kuyudan çek suyu, kız, şakır şakır,
Üstüne dök kütür kütür karpuzun.
Gelsin gözlemeler kalaylı bakır,
Sinide sofralar kurulsun uzun.

Çığırtma kızarsın, yayık döğülsün
Hasırlar serilsin çınar dibine.
Meydanda uşaklar oynasın, gülsün,
Davul gümbür gümbür çalınsın gene.

Bir adım ileri, bir adım geri,
Sıçra zeybeğimle çevreyi dolaş.
Yiğitler söylesin şen türküleri,
Erzurum barından horonlara aş.

Kız uçsun şalvarın gene rüzgârda,
Elin şakırdasın belin kıvransın.
Başına alevden krepler sar da,
Yüzünün renginden güller utansın.

Kız çıkar fırından yağlı pideyi,
Sıcak sıcak yesin sevdiklerimiz.
Oku gözlerinden gülümsemeyi,
Çağralım dostları Nazilli'ye biz.

Kızarsın kekikli taze kuzular,
Ayvalar kırılsın narlar bir yanda.
Döğülsün yayıkta karlı ayranlar,
Halaylar çekilsin koca meydanda.

Halim YAĞCIOĞLU

PAYAS KALASI

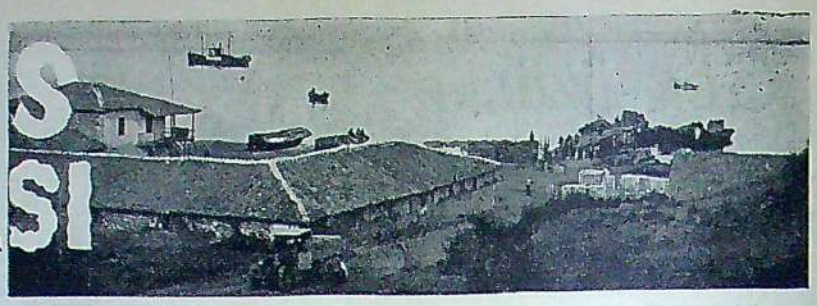

Payas gümrük antrepoları

Yazan: Rıza YALGIN

Payas hanı ve koyun ihraç hanı

Payas, Taşucundan itibaren uzanıp giden İskenderun körfezinin doğu dönüm noktası üzerinde ve Gâvurdağı ile Akdenizin darlığında; Toprakkale-İskenderun şimendifer yolu üzerinde Dörtyol kazasına bağlı bir küçük nahiye merkezidir.

İskenderun'un yirmi kilometre şimalinde olan bu nahiyenin şimal ve garbında Büyük İskender ile Dârâ'nın döğüştükleri yerde meşhur İsus harabesi ve bunun biraz ilerisinde hâlâ koynunda tarihî kıymetler saklıyan ve Adana'nın en güzel bir pilâjı olmağa namzet sayılan Ayas yani Yumurtalık sahilleri, Kıblesinde İskenderun ve şarkında; başı ucunda yaz ve kış daima bahar içinde yaşıyan, zümrüt Akdeniz kıyılarının güzelliğini yaşatan Anti Torosların Gâvurdağı bulunur.

Kozan isyanında büyük bir rol oynıyan bu küçük merkezi Derviş Paşa ile bilhassa Cevdet Paşa çok iyi tanımışlar ve tanıtmışlardır. (*)

Bu küçük nahiyenin coğrafya durumu gibi tarihî kıymeti de pek değerlidir.

Boğazköy'den kalkan Etiler Kadeş harbine giderken buradan geçtiler, Keyhüsrev İskitleri tedibe yürürken bu boğazdan geçiverdi. Dârâ ve İskender'in sık sık geçtikleri yer yine burası olmuştu. Yavuzun Çaldıran ve Mısır seferlerinde burada — bilhassa : Misis veyahut Payas'ta — misafir kaldığını, Dördüncü Murad'ın Revan seferine de Payas kalesinin güzergâhı olduğunu herkes bilir.

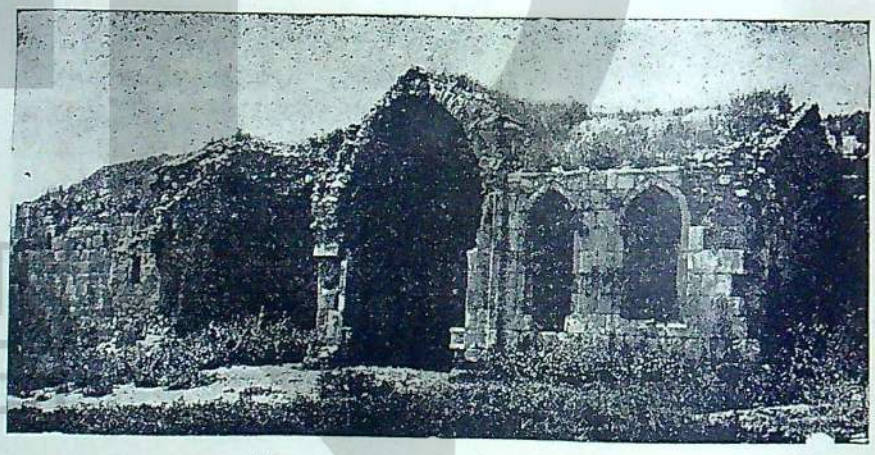

Payasta harap bedesten

Payas hanı

Böyle büyük cihangirlerle tanışan Payas yurdumuzda eski ve kıymetli Türk eserlerile de süslenmiştir. Kalesi, medresesi, bedesteni, hanı ve Sinanın işaret ve plânile yapılan camisi, bir harabe halinde olan hamamı ile imareti

(*) Maruzat «Türk tarih encümeni mecmuası» numara (11-88).

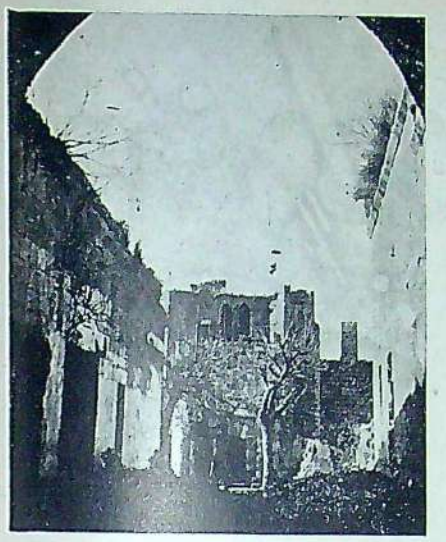

Payas kalesi

herhalde görülecek ve korunacak Türk yapıları arasındadır.

Sarı Selim zamanında Köprülü Mehmet Paşa tarafından Payas'a karşı gösterilen itina çok yerinde bir kıymettir.

Vaktile bu kale — Bodrum'da olduğu gibi — ağır cezalılara uzun seneler mahpushane ve zindan olmuş ve bir rivayete göre Namık Kemal de menfasına gönderilirken bir gece bu uğursuz kalenin misafiri olmuştur.

Son seneler içinde harabe haline gelmiş olan Payas Kalesi mahpushanelikten çıkınış ve yalnız bir antikite meşheri haline gelmiştir.

Hatay elimize geçinceye kadar bu küçük nahiye Türklük hesabına mühim bir ihraç iskelesi vazifesini görmüş ve Suriye ile İrak'a gidecek birçok Türk ihraç mallarına geçit olarak kullanılmıştır.

Bugün ekonomi varlığını İskenderun'a terkeden Payas'ın sanat eserleri bundan sonra bakım görmiyecek olursa her halde yanıbaşındaki Şeytankale ve Roma eserlerinden önce tarihe karışacak ve bu güzel yurt İsus harabelerine benzeyecek gibidir.

R. YALGIN

Irkımızın kahramanları :

TOMRİS

Yazan : **Nejdet Sançar**

Tarihimizin sayısız erkek kahramanları arasında yiğit adını almayı hak etmiş Türk kadınları da vardır. Kahramanlık yerleri olan savaş alanlarında düşmanlarla erler gibi vuruşan, milletleri ve şerefleri için kanlarını akıtmayı göze alabilen bu kahramanların en büyüklerinden birisi, günümüzden yirmi beş yüzyıl önce yaşamış olan Tomris'tir. Asıl adının Demir olması gereken, fakat eski Yunan tarihçilerinin Tomiris veya Demurus şekillerinde adlandırdıkları bu kadın, Peçenek Türklerindendi. Onun taşıdığı ad gibi bir demir olduğunu tarihin bize bıraktığı satırlar arasından bulup çıkarmak güç değildir :

Milâttan önce altıncı yüzyılda Türkistanda Saka ve Peçenek Türkleri bulunuyordu. Aynı çağda İranda Ahamenid sülâlesi vardı. Bu sülâle zamanında Acem orduları doğuya doğru ilerliyerek Türklerle birkaç yıl çarpışmışlardır. Tarihçe bunların en ünlüsü Tomris'in Peçeneklere baş bulunduğu çağda yapılandır.

Ahamenid'lerden Kirus, önce Sakalarla vuruşarak onları yenmiş, Batı Türkistanının cenup topraklarını ele geçirmişti. Bu savaşlardan on yıl kadar sonra Kirus, Peçeneklerle de çarpıştı. Çarpışmanın sebebi Kirus'un Peçenek hükümdarı Tomris ile evlenmek istemesi ve Peçeneklerin kadın başbuğunun bu isteği kabul etmeyişidir. İran hükümdarı gururunu ayaklar altına alan bu komşu kadın hükümdardan öç almak için ordularını doğuya sürünce tarihin meşhur Türk - Acem savaşlarından biri meydana geldi. Kirus, önce Tomris'in oğlunun buyruğundaki Türk öncü kuvveti ile karşılaştı, onları bozdu. Tomris'in oğlu düşmana yenilmenin verdiği yasla kendini öldürdü. Bu çarpışmayı kazanan Kirus, zaferlerine bir yenisini daha eklemek hulyası ile Tomris'in buyruğundaki asıl Peçenek ordusunun üzerine yürüdü. Türklerle Acemleri karşı karşıya getiren savaşlardan biri olan bu çarpışma pek kanlı oldu. Önce iki ordu pek yakın bir mesafeden oklaştılar. Bu oklaşma o kadar kanlı oldu ki iki taraftan da yaralanmıyan pek az savaşçı kaldı. Bu korkunç başlangıçtan sonra ordular mızrak ve kılıçlarla göğüs göğüse geldiler. Türklerin kadın başbuğu ile İranlıların erkek hükümdarının başlık yaptıkları bu sert vuruşma kavganın sonunu çabuk getirdi. Yalnız kahramanlığın, askerlik kabiliyetinin ve zekânın hâkim olduğu her vuruşmada olduğu gibi, bunda da kahramanlık, askerlik ve zekâda üstün olanlar ağır bastılar. Peçenekler o kadar sert vuruştular ki İran ordusunun büyük bir kısmı topraklara serildi. Tomristen öç almaya gelmiş olan düşman hükümdarı Kirus ta savaş meydanında kalmıştı. Bu büyük Acem bozgunu yalnız tarihimize bir zafer eklemekle kalmıyor, mağrur Türk düşmanlarına tarihi bir ders vermiş oluyordu.

Kirus, hayatında çok kan akıtmış bir hükümdardı. Peçenek ordusunun kahraman kadın hükümdarı Tomris, yokettiği düşman ordusunun toprağa serilmiş bu kan akıtıcı hükümdarına lâyık olduğu muamelede bulundu. Kirus'un kafasını kan dolu bir fıçıya atarak «Hayatında kan içmeye doymamıştın, şimdi doya doya iç!» dedi.

Tarihin Tomris hakkında verdiği bilgi bu kadardır. Herhangi bir düşman ordusunu yenmek ve onun başını toprağa sermek yapılamıyacak bir şey olmamakla beraber, şartlar düşünülürse bu zaferin büyüklüğü ortaya çıkar. Kirus, bütün İranın güçlü ordusunun erkek hükümdarı, Tomris ise Türklerin bir koluna başkanlık yapan bir kadındır. Bir kadının başbuğluk yaptığı bir ordunun kazandığı zaferde o kadına düşecek şan payı imrenilecek kadar büyük sayılmaya değer. Ayrıca ordusuyla düşmanını tepeliyen bu kahraman kadının, savaşı düşman hükümdarıyla evlenmemek, yani temiz Türk kanını bozmamak için yapması ayrı bir değer taşımaktadır. Damarlarındaki kanı bozulmuş olarak devam ettirmemek için o kanın hepsini akıtmayı göze alan ve bunun için de savaş meydanına yürüyen Tomris, bütün Türk kızları için ne güzel bir örnektir. Damarlarında onun kanını taşıyan Türk kızları beyaz perdelerin hokkabaz kılıklı yaratıklarına değil, tarihin karanlıkları arasında bir yıldız gibi parlıyan demir yürekli Tomrise benzemiye uğraşmalıdırlar. Bu, bir vazife ve bir şereftir.

Nejdet SANÇAR

DELHİDEN ÜSKÜDARA

Tefrika : 4 **Yazan : BARKIN**

Etrafta artık yeşillik başlamıştır. İşte biz de bu değişiklikleri zevkle takip ederek Celâl Âbada doğru iniyoruz. Nimlenin müjdecisi olan Surhpul köprüsünü geçince Meyna kuşlarını görmeğe başladık. Bunlar sürü ile uçarlar. Bizim sığırcık kuşlarına benzeyen daha güzel renkli ve tatlı sesli kuşlardır. Afganistanda bu kuşları terbiye ederler, papağan gibi konuşur. Bunlar artık baharın kendisidir.

Birkaç saat evvel kara kıştan kurtulup şimdi güzel ve tatlı bir baharı idrak etmekteki zevk ve tarife sığmaz. Büsbütün başka bir şey, rüya gibi bir haldir. Biz de işte

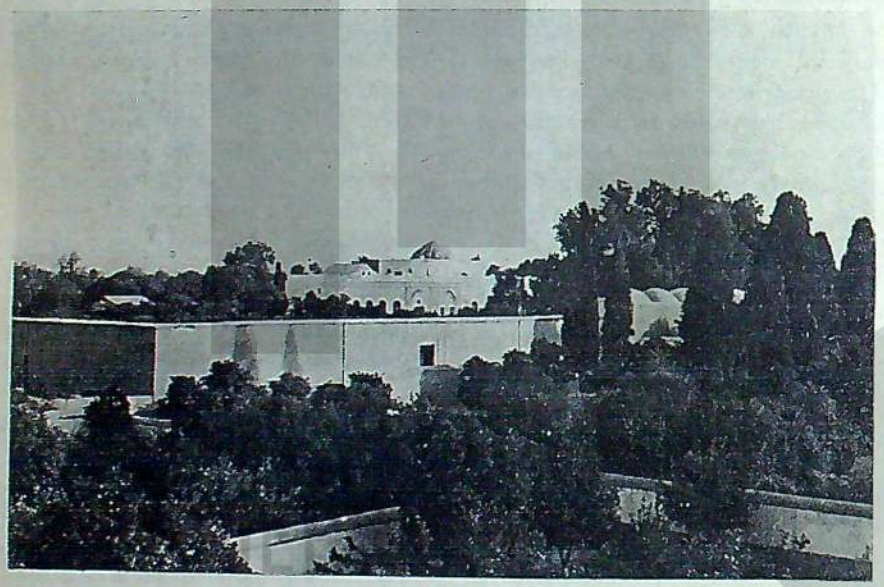

«Celâlâbattaki bu sarayların bahçelerini çeşitli ağaçlar süsler..»

kendimizi bu tatlı hislere vererek gidiyoruz. Otomobilin etrafını kabuk gibi kaplamış olan sert buz tabakaları pafta pafta çözülüp gürültü ile düşüyor. Biraz sonra arabanın altındaki ve çamurlukların içlerindeki buzlar da dökülmeğe başladı. Düşen her parça ile araba hafifliyor. Bu öyle bir şey ki makine canı var gibi hissediyor ve bu his kullanana da sirayet ediyor. Böylece keyifli keyifli giderken birden makine durdu. Elektrik kesildi. Akümülâtör soğuktan çatladı sanarak canım sıkıldı. İndim baktım, kordon çözülmüş tekrar taktım ve sıkıştırdım, yine gitmeğe başladık.

Böylece iki saat kadar gittikten sonra Nimleye geldik. Nimle bağı Kâbil ile Peşaver arasındaki yolun tam ortasına düşer. İçinde ömür görmüş çınar ve servi ağaçları, portakal, turunç, malta eriği fidanlıkları, çeşitli çiçek ve sebzeleri bulunan birkaç yüz dönümlük cesim bir parktır. Ortasında bir de ufak köşk vardır. Emir Habibullah Han Kâbilden Celâl Âbada giderken her mola yerinde köşkler yaptırmış. Bu köşk de onlardan biri. Şimdi otel olarak kullanılıyor.

Söylendiğine göre Nimle parkını Babur Han'ın torunu meşhur Ekber'in oğlu Cihangir vücuda getirmiş. Evvelce içinde süslü bir köşk ve bir çok zarif pavyonlar varmış. Civardaki dağlardan da su getirirlermiş. Parkın orta yerinde cesim havuzlar, suların şelâle gibi akmasını temin eden setler ve geniş irtibat yolları var. Şimdi yolu bozulmuş, sular gelmiyor.

Afganistan ikliminin en müsait bir yeri olan bu bölgede o zaman dikilen ağaçlar şimdi büyümüş göklere baş uzatmış, dallarını etrafa yaymış. Bunların gölgeleri altında yetiştirilmiş olan turunç ve Malta eriği bahçelerinin letafetine de hele baharda doyum olmaz. Kânunuevvel ve kânunusanide kemale gelmeğe başlıyan portakallar şubat ve mart aylarında iyice olurlar. Mart sonlarına doğru portakal ve turunçlar toplanır. Nisanda ağaçlar çiçek açar, bunların güzel kokuları insanı âdeta mesteder. Malta eriği ağaçları da kış sonlarına doğru çiçek açar, baygın, tatlı bir kokusu vardır. Baharda bu lâtif parkın ağaç ve çiçeklerinin güzel kokuları cesim ağaçların yarattığı temiz orman kokusuna karışır. Meyna kuşlarının burası zaten yuvasıdır. Güneş batmağa yakın veya sabahleyin erkenden burada öyle bir bahar âlemi canlanır ki insan kendini rüyada sanır.

Saat 12 ye doğru Nimleye geldik. Üstadın ısrarına rağmen burada kalmadık, yalnız parkın içinden geçtik ve orada tatilini geçiren bir ahbap ile biraz oturup konuştuk, fakat çok geçmeden yine hareket ettik.

Şimdi artık yollarda çamur da y Nimle ile Celâlâbat arasındaki muntazam yolu büyük bir sür'atle almağa başladık. Yolda tekerleklerin gürültüsünden kar zincirlerini sökmemiş olduğumu anladım. Biraz durduk bunları alıverdik. Artık araba kuş gibi gidiyordu. Biraz sonra Celâlâbat göründü. Her taraf yeşillik, her taraf ağaç ve çiçek. Ihlamura benzer güzel kokulu büyük ağaçlarla iki tarafı süslenen yoldan hızla geçerek saray bahçelerine girdik. Şimdi büyük palmiyeler ve narencyelerin parlak yeşil yaprakları arasında tatlı rengini daha revnakla gösteren turunç ve portakalları seyrediyoruz.

Celâlâbat kışın emsalsiz bir dinlenme yeridir. Kâbili soğuklar kasıp kavururken burada bahar hüküm sürer. Emir Habibullah Han bu ufak şehri imar için çok gayretler sarfetmiş, çok masraflar etmiş. 8-10 taneden fazla büyüklü küçüklü saray ve köşkler kurdurmuş, bunların geniş ve cidden ince bir zevk ile tarh ve tertip edilen bahçelerine Hindistandan çeşitli ağaçlar getirtmiş, turunç, portakal, Malta eriği korulukları vücuda germiş. Cesim havuzlar, fıskiyeler, gönül okşayan bahçeler ve köşeler yaptırmış. Bu köşklerin arka bahçelerinde türlü sebzeler yetiştirilir. Kışın Kâbilde hasreti çekilen yeşil soğan, kırmızı turp, tere, salata, marul gibi bütün bahar sebzeleri burada bulunur. Hele narenç denilen ve bizim turunçtan daha tatlı ve kokusu bundan daha güzel olan meyvanın şerbetine doyum olmaz. Bu saray ve köşklerin döşeme ve mobilyaları da fevkalâde güzelmiş. Emir Habibullah Han Celâlâbadın 40 kilometre şimalinde Lagman denilen mümbit ve feyizli bölgenin ortasında Kal'atülsaraç ismi gayet lüks bir de şato yaptırmış.

Bu sarayın bahçeleri de Celâlâbatt

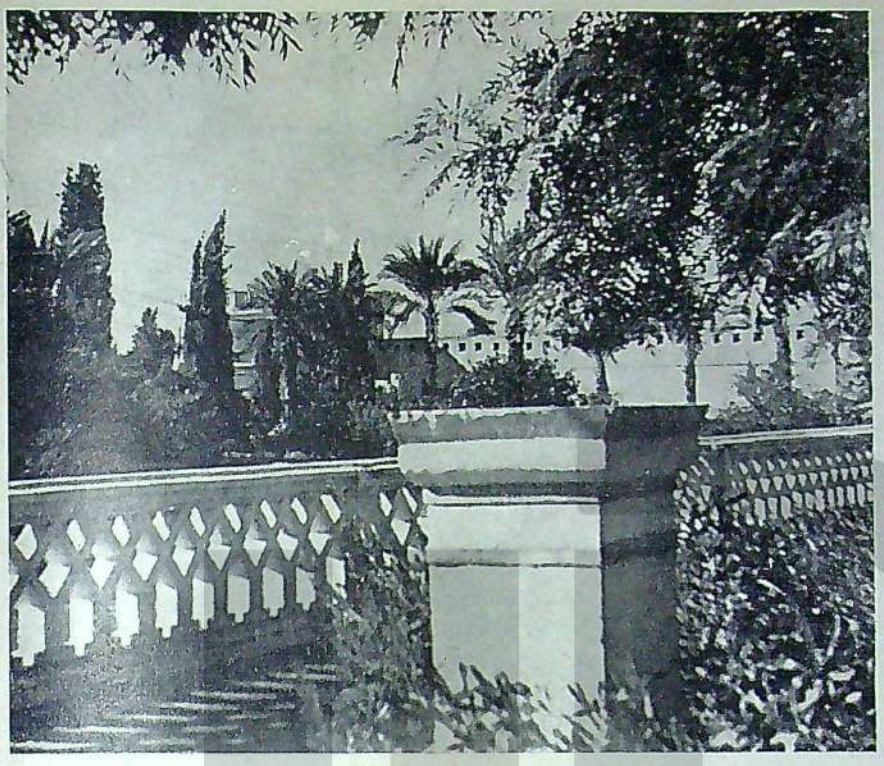

«Lâğman sarayının bahçeleri de Celâlâbattakilerden daha itinalı tarhedilmiştir»

bahçeler gibi belki bunlardan daha itinalı olarak çeşitli sıcak iklim ağaçlarile ve büyük bir zevkiselim ile süslenmiş. Amanullah Hanın tahtından çekilmesi ile neticelenen 1929 ihtilâlinde civarın âsi halkı Celâlâbat ve Lagmandaki bu güzel sarayları yağma edip sonunda da yakmışlar. Sarayların bazıları yangından kararmış duvarları, boş pencereleri ve yıkık burçları ile ihtilâl günlerinin hüzünlü hâtırasını hâlâ taşıyor.

Emir Habibullah Han 1919 senesinde Lağman yakinindeki Kelleguş deresinde bir av partisine çıkmış iken Kâbilde kurulmuş olan bir suikast cemiyetinin elile gece çadırında tabanca kurşunu ile öldürülmüş ve cesedi Celâlâbada getirilmiştir. Şimdi buranın güzel bir bağında yaptırılmış olan türbesinde yatar.

Şimdiki hükûmet Celâlâbada büyük bir ehemmiyet vermekte ve buranın imarile meşgul olmaktadır. Yanmış ve yıkılmış sarayların çoğu tamir olunmuş, bir kısmı da daha yapılmaktadır. Köşklerden bir tanesini otel yapmışlar.

Celâlâbat çok eski bir şehirdir. Bu günkü şehrin 3-4 kilometre cenup batısında Hedde denilen tarihi bir şehrin harabeleri vardır. Bu harabelerden şimdi göze görünen şeyler 3-4 tane Stupa denilen Budai ibadet ve ziyaret yerleridir. Bunlar 2 adam boyu yüksekliğinde üzeri kubbe şeklinde toparlak, tuğladan yapılmış som inşaattır. Şimdi hepsi bir yığın halinde. Evvelce üzerleri bir çok heykeller ve kabartmalarla süslü imiş. Hedde milâttan evvel 2 nci asırdan milâttan sonra 6 ncı ve 7 nci asırlara kadar takriben bin yıl Budismin mühim merkezlerinden biriydi. Fransız arkeoloğlarından Bartou, Foucher, Hackin gibi zatlar burada esaslı araştırmalar ve kazılar yapmışlar ve bir çok değerli malûmat ve o zamana ait çok kıymetli sanat eserleri elde etmişlerdir. Heddedeki âsarda İskenderle Asya içine giren Yunan sanatının bariz izleri görülür. Bu sebepten bunlara greko-budik sanatı eserleri denilir. Bundan bir yıl evvel Heddeye bu harabeleri görmek üzere gittiğim zaman talebem Mehmet Resul tesadüfen greko-budik sanatin en güzel nümunelerinden bir Buda başı bulmuş ve bana vermişti.

Celâlâbad'ın şimdiki nüfusu 10.000 kadar olsa gerektir. Asıl şehir yukarıda tarif ettiğimiz saray bahçelerinin yarım kilometre kadar cenup doğusundadır ve kısmen harap bir halde olan topraktan yapılmış bir kale duvarı içerisindedir. Şehrin ortasından geçen kalabalık bir çarşısı vardır. Şehir halkının bir kısmı Peştu denilen öz Afgan dilini ve bir kısmı da farisi konuşur.

Celâlâbad'ın civarları Muhmend, Hugyani, Şinvari adile anılan Afgan kabilelerile meskûndur. Bunlar öz Afgan kabileleri olmasına rağmen şehrin pazarında umumi dil farisidir. Farisi böylece evvelâ şehirlerden başlıyarak yavaş yavaş köylere sirayet eden ve yerli dilleri ortadan kaldıran bir istidat göstermektedir. Şehir (Hükûmeti a'lâ) denilen ikinci derece bir vilâyet merkezidir.

— Arkası var —

Yörük Ali

Hay!.. Anam... Anam... nitmeli?
Dediler Yörük şehittir!
Hemen Efe'ye gitmeli,
Hey!.. Yörük Ali şehittir!..

Denizliye kara haber,
Nazilliye de koş, gönder,
Olacak iş midir ?derler,
Hey!.. Yörük Ali şehittir!..

Demirci'nin sağ koludur,
Kalbi yiğitlik doludur,
Şimdi yeşil örtülüdür,
Hey!.. Yörük Ali şehittir!..

Yörük Ali, yiğit Ali,
Yas tutmalı Aydın eli!
Onsuz döğüşü nitmeli?
Hey!.. Yörük Ali şehittir!..

Oğuz SARAÇOĞLU

Türklüğe

Sen denizsen dalgan benim
Dalga isen sevdan benim,
Mecnun isen Leylân benim,
Durma öyle dargın, dargın,
Sen hançersen sevgim bir kın.
Seni saran kaynak oldum,
Sen kaçınca ırmak oldum,
Deme, senden ırak oldum,
Durma öyle dargın dargın,
Sen hançersen sevgim bir kın.
Rüzgâr olsan havandayım,
Meral olsan yuvandayım,
Ekin olsan tarlandayım,
Durma öyle dargın dargın,
Sen hançersen sevgim bir kın.
Yeni bir aşk oynundayım,
Boncuk oldum boynundayım,
Gonca gülüm koynundayım,
Durma öyle dargın dargın,
Sen hançersen sevgim bir kın.
Ayrılamam oldum düğüm,
Sen Türklüksen ben de Türküm,
Seni sevmek bütün ülküm,
Durma öyle dargın dargın,
Sen hançersen sevgim bir kın.

Kerim YUND

Hikâye:

SEVDALI

Yazan : Şemsettin KUTLU

Asıl ismi Saitti, fakat bu hemen hemen unutulmuş gibi idi. Yıllardan beri bütün kasabalı onu «Sevdalı» diye çağırırdı. Çok güzel bir sesi vardı, ve işte bu sesi yüzünden herkes kendisini el üstünde tutardı. Uzunca boylu, kara yağız, yüzünün elmacık kemikleri biraz fazla çıkık bir adamdı. Sesinin güzelliği okuyuşundaki sanatkârlığı kadar vekar dolu çelebice hareketleri, terbiye ve âdaba uygunluğu, bilhassa titiz denecek kadar nezaketi ve hassaslığı ile kasabanın en tanınan, en hürmet edilen simalarından biri idi. Ne zaman bir düğün, bir eğlence olsa; veya gençler kırlarda arasıra şöyle kaçamak yollu bir içki âlemi hazırlasalar dinlemek için muhakkak onu da götürürlerdi. Sevdalı için en lâubali bir mecliste bile bir defa olsun taşkınlık gösterdiği, edep ve terbiye dışına çıktığı görülmemişti. Bundan dolayı her yere, her meclise davet edilir, ve her defasında kendisine riayetli sevgiler gösterilirdi.

Okuyuşunun usul ve erkânı kadar şarkılarının da bir hususiyeti vardı; bunların hemen hepsinin güftelerini de, bestelerini de kendisi yapardı. Söylediklerine göre Sevdalı vaktile askerde iken emirberi bulunduğu bir kaymakamın kızına gönül kaptırmış, bir iki yıl bu gizli ve ümitsiz aşkla yanıp tutuştuktan sonra tezkere alarak memleketine döndüğü zaman bile artık bir daha bu sevgiyi unutamamıştı. Ona Sevdalı demelerinin sebebi de bu idi; bütün şarkılarında ya bu husranla biten neticesiz aşkının isyanlarını haykırır, yahut yurdunun saf ve temiz havası kokan ince melâlini, şiirlerini yaşatırdı.

Şimdiye kadar her davet edilen yere gittiği, kimseyi kırmayarak her toplantıda bulunduğu halde en cıvık meclislerde bile hiç bir zaman ayağa düşmemiş, itibarını azaltmamıştı; çağırıldığı yere gider, sessizce bir kenara oturur, istenildiği zaman şarkılarını okur; diğer zamanlar pek az konuşarak ekseriya susar, eğer rakı âlemlerinde ise içkiye katiyen yanaşmadan sadece arasıra mezelerden yerdi.

Kasabanın batı tarafında, kenar bir mahallede evlerin seyrekleştiği bir yerde, fakir ve ihtiyar bir kadının tek odalı bir evinde otururdu. Odası çok temiz ve mütevazi idi. Duvarlar çepçevre Karagöz, Köroğlu gibi halk gazetelerinden kesilmiş resimlerle kaplıydı. Yerde bir iki hasır ve eski bir kilim bulunuyordu. İleride pencerenin önünde serili ince bir pamuk yatağı vardı. Baş ucunda, üstünde bir petrol lâmbası, beş on tane din ve hikâye kitabı yığılı olan ve masa vazifesi gören bir gaz sandığı bulunuyordu. İşi olmadığı zamanlar buraya kapanır, kitaplarını okur, yeni şiirler ve şarkılar meşkeder, namazını kılar; bazı akşamlar da yalnız başına kırlara doğru gezmeğe açılır, dalgın ve hülyalı gözlerle dolaşır, rasladıklarının selâmını sakin ve kibar tavırlarla alarak bir müddet sonra ortalık kararırken odasına dönerdi. Tavırlarında her zaman tevazuu içinde kendisini yine gösteren büyük ve asil bir sanatkâr gururu hissedilirdi.

Bir gün kötü bir hâdise olmamış olsaydı, Sevdalı hayatının sonuna kadar aşkının gizli, her zaman sıcak, taze ve sakin mestliği içinde, kasabanın huzurlu havası altında ömrünü ne güzel devam ettirip gidecekti!.. Halbuki böyle olmadı...

***

Bir gün ortalıkta ona zıpçıktı bir rakip türedi; bu, Osman ağaların kamyonunda şoförlük eden Hamdinin Adanadan beraberinde getirdiği şoför muavini Sarıca Ali idi. Sarıca Alinin de yaman bir sesi vardı. Asıl mesleği şoför muavinliği olmakla beraber, ara sıra arkadaş ve eş dost meclislerinde şarkı okur ve âdeta füsunlu sesile herkesi hayran ederdi; sefih, ayyaş, haylâz bir gençti. Böyle olduğu halde güzel sesi sayesinde o da çok kısa bir zamanda kendisini çabucak etrafa tanıttı, aradan çok geçmeden de Sevdalı ile boy ölçüşmeğe başladı.

İnsanlar böyledir işte... Berikinde biraz cevher görünce, bütün noksanlarına, kusurlarına rağmen onu tutmağa ve yavaş yavaş emektar Sevdalıyı ihmal etmeğe başladılar. Yıllardanberi zengin çeşitli nağmeler ve öz şiir dolu mısralarla herkesin ruhunu tatlı hazlarla ürperten Saidin yıldızı söndü. Şimdi nerede bir düğün, eğlenti olsa Sevdalıdan fazla Sarıca Ali çağrılıyor, evvelkinin söylediği engin ve zengin memleket havaları yanında sonrakinin çoğu şuradan buradan, plâklardan kapma beylik piyasa şarkıları daha çok rağbet görüyordu.

Sarıca Alide Sevdalı'nın usullü erkânlı okuyuş kudretinden, mânalı ve derin iç âleminden, nihayet bakir şuurlu güftelerinden vakıa eser bile yoktu; fakat kör olasıcanın o kadar tatlı, o kadar sarsıcı ve kaplayıcı bir sesi vardı ki herkes onu dinlemeğe can atıyordu.

Artık Sevdalıya kara gün doğmuştu. Bu ne idüğü belirsiz rakibini dehşetli kıskanıyor, rızkına ortak, hattâ mâni olmağa başlıyan bu gence diş biliyor, fakat bütün bunlara rağmen yine vekarını muhafaza ederek bu hissini belli etmemeğe çalışıyordu. Mamafih o asıl bu delikanlıdan ziyade kasabalılara küskündü, ona asıl zor gelen halkın kendisini bir anda unutması ve kimbilir nereden artakalan bu serseriye böyle mevki vermeleri idi. Bununla beraber bu iğbirarını kasabalılara hissettirmeğe lüzum görmüyordu, şimdi artık eskisinden daha sakin, daha münzevi bir adam olmuştu.

***

Kasabanın zengin yerlilerinden Hayrullah zadeler oğullarını evlendireceklerdi. Bir haftadanberi bütün kaza merkezi düğün dernek, çenk ve çeganeden âdeta yerinden oynuyordu. Oyun, çalgı, eğlence kıyasıya idi. Bir taraftan bu gürültü patırdı devam ederken diğer taraftan da güveği, Hayrullah zadelerin şımarık ve hovarda oğlu Mahmut bir gün bekârlığın son acısını çıkarmak niyetile etrafına beş on dost ve yardakçı alarak şehir haricindeki bahçelerden birine çekilmiş, dehşetli bir içki âlemi kurmuştu. Saz söz tamamdı. Bu arada Sevdalı ile Sarıca Ali de ayni zamanda çağırılmıştı; gençler rakı şişelerini bana mısın demeden üstüste deviriyorlardı. Hele Mahmut bulut gibi sarhoş olmuştu. Böyleyken hâlâ içiyor, çalgıcılara emirler veriyor, oyunculara takılıyor, etrafla cıvık şakalar yapıyordu. Bir ara aklına esti, Sevdalı'ya işaret ederek ondan bir şarkı istedi. Sevdalı saatlerdenberi bir köşede sessiz oturuyodu, güveyin emri üzerine yerinden biraz doğruldu, biraz meydana çıktı, bir iki öksürüp hazırlandıktan sonra elini kulağına attı ve bir âhzada yıldızlı göklerin alaca karanlığı ortasında sesi tatlı çağıltılarla etrafa yayılmağa başladı. Fakat işte bu zaman müthiş bir hâdise oldu, adamcağız şarkısının daha ilk mısralarını :

Turnam ne uçarsın Göksuna doğru
Senin de vefasız yârin orda mı?..

Sözlerini bitirmemişti ki, sarhoşluğu artık kepazelik derecesine getiren Mahmut birden elile işaret ederek onu susturdu :

— Bırak Allahını seversen Sevdalı şu çürümüş şarkıları artık yahu... Usandırdın bizi bunlarla, gayri sen hele şöyle dur da Ali bize yeni şarkılardan söylesin, haydi bakalım ulan Sarıca...

Diye haykırdı.

Bu ihtardan sonra Sevdalının birden kesilen sesile birlikte meclisle bir anda buz gibi bir rüzgâr esti, herkes şaşkın ve üzgün biribirinin yüzüne baktı, sonra bütün gözler birden Sevdalıya döndü. Sanki gökler bütün ağırlığile üstlerine çökmüştü. Zavallı

adam hiç ummadığı, ömründe görmediği ve beklemediği bu hakaretten âdeta ezilmişti. Sapsarı kesilen çehresi ve donuklaşan gözlerile bir kaç saniye hareketsiz durdu, bir şey söylemek ister gibi dudaklarını kımıldatmağa savaştı, bayılacak gibi idi. Nihayet bir müddet sonra kendisini topladı, sendelememeğe çalışarak ayağa kalktı, acıyan ve küçük gören gözlerle Mahmuda baktı, sonra elile etrafa hafif bir temenna vererek bir gölge gibi usulca oradan savuştu.

Bütün davetliler bu hareketten fena halde müteessir olmuşlardı. Sarhoş güveye herkes kırıldı. Fakat Mahmut oralı olmadı. Ayni soğuk ve yavan eda ile Aliye tekrar emretti. Bu hâdiseye en çok üzülenlerden biri de Ali idi, ister istemez emri yerine getirmeğe, bir şarkı okumağa çabaladı, fakat yapamadı. Boğazına bir şey tıkanmış gibi sustu. Ortalığı ezici bir sükût kapladı..

***

Sarıca Ali bütün serseriliğine, külhanbeyliğine rağmen oldukça temiz kalbli bir delikanlı idi. Kendisinin istemiyerek sebep olduğu bu vakadan dolayı o gece sabaha kadar uyuyamadı. Sabah olur olmaz dayanamadı, hemen Sevdalı'nın evine yollandı. Ondan af diliyecekti.

Daha çok erkendi, güneş henüz doğuyordu. Ali Sevdalı'nın kapısını itip içeri girince onu namazda buldu. Bekledi, beriki namazını bitirip arkasına döndüğü zaman Sarıca'yı görünce sorup soruşturmadan onu kendisile alay etmeğe gelmiş vehmetti. Aylardanberi biriken ıstırabına dün geceki vaka zaten büsbütün zehir katmıştı. Kendini tutamadı, karşısındakinin söze başlamasını beklemeden haşin hareketlerde bulunmağa, ona ağzına gelen ağır kelimeleri yağdırmağa başladı. Artık eski nazik ve sakin Sait ile şimdikinin arasında dağlar vardı. Fakat Ali kızmıyordu. Beyhude yere ona meramını ve niçin geldiğini anlatmağa çalıştı. Ne fayda ki Sevdalı artık kendini kaybetmişti, derken müthiş bir ağız dalaşması başladı. Ali geldiğine pişman olmuştu, ve bir kere geldikten sonra ne olursa olsun bütün bunlara göğüs gerecekti, fakat bir aralık onun ağzından :

— Behey uğursuz oğlan! Sen bu itibarımı sade güzel sesine mi borçlusun?..

Filân gibi namusuna dokunan sözler işitince o da kendinden geçti, külhanbeylik damarı kabardı, iş yumruğa, ve nihayet Alinin belinden çıkardığı bıçağa dayandı. Sevdalı ömründe bir tavuk bile öldürmemişti, lâkin bir aralık kalbine doğru parıltılı bir hançerin inmek üzere olduğunu görünce can hevlile derhal düşmanının bileklerine sarıldı. Netice olan oldu; Sarıca Ali, Sevdalı'nın o güne kadar daima temiz, sakin ve âsude kalmış odasında kanlar içinde yere yıkıldı ve güzel sesi ebediyen sustu.

***

Sevdalı Sait on beş yıl hüküm giyerek Maraş hapishanesine girdi. Bundan dört beş sene evveline gelinceye kadar hapishanede, üstleri «Yadigâr Maraş» kelimelerile işlemeli, boncuktan örme para keseleri dokuyarak gününü geçirir ve beş on para kazanırdı. Bir gün kasabada onun ince hastalığa tutulduğu için azat edileceği haberi duyuldu..

Şimdi öldü mü kaldı mı Allah bilir!..

Şemsettin KUTLU

Bu Bahçeden

Bir yanımda divan durmuş çamlarım,
Bir yanımda bağrı oyuk sazım var.
Bir yanımda dağıtılmış gamlarım,
Bir yanımda hiç dinmeyen sızım var.

Bir yanımda başı dumanlı dağlar,
Bir yanımda daldırma güllü bağlar,
Bir yanımda yiğitler yurdu beller,
Bu ocakta küllenmeyen közüm var.

Bir yanımda sepetçoğlum duruyor,
Bir yanımda zeybekler diz vuruyor,
Bir yanımda dadaş düğün kuruyor?
Bak bir yığın kahramandan dizim var.

Bir yanımda Karacoğlan, Kuloğlu,
Bir yanımda Yunus Emre, Köroğlu,
Bir yanımda Mecnunla, Dadaloğlu,
Gerçek âşık Gevheride gözüm var.

Bir yanımda kahramanlar dirilmiş,
Bir yanımda sazın teli gerilmiş,
Bir yanımda coşkun deniz durulmuş,
Bir yanımda Bozkırlardan düzüm var.

Yersel oğlum hangisine kul olam?
Bu bahçede ben de solmaz gül olam,
Yâr sazında çalınan bir tel olam,
Atalara bu bahçeden sözüm var.

Muzaffer YERSEL

Seçme sözler

★ Hazreti Âdem zamanındanberi ahmaklar ekseriyeti teşkil ederler.
C. DELAVIGNE

★ Hayatta bir serseri olmak, müteveffa bir imparator olmaktan evlâdır.
LA FONTAINE

★ Hem kanadın yok, hem uçmak istersin, bâri yerde sürün! VOLTAIRE

★ Haset iyi bir şeydir: Hasudu öfkeden gebertir! LAMONNOYE

Âlem bir aynaya benzer: Abus bakana suratını asar. Ona gülümseyene bir dost gibi tebessüm eder. THACKERAY

231
MİLLİ KÜTÜPHANE

DERTLEŞME

Yazan : Nebil BUHARALI

I.

Çınaraltının 47 nci sayısında H. E. Erkilet, «Devlet ve Türkçülük» diye yazdığı yazının bir köşesinde şöyle dert yanıyor: «Sokakta, çarşı ve pazarda, tramvay, vapur ve trende, bizi itip geçen o arsızları, türlü yabancı dillerde — değil yavaşça ve terbiyeli, hayır! — yüksek sesle avaz avaz bağırıp çağıranları yabancı milli havalar ırlayarak ıslık çalanları, hattâ milli kulüplerimizde ve gazinolarda bacaklarını uzatarak yatar gibi oturan tatlı su frenklerile ayak ayak üstüne atarak bizi hiçe sayanları, zavallı bizler hâlâ kendimize vatandaş sayarız.. Onlar bizim sevindiğimiz günlerde kederli, kederli zamanlarımızda şımarık ve sevinçlidirler.» diyor. Bu yazısında geri kalan fikirlerini de biz şöyle hülâsa edelim:

«Her ne kadar bu hal yalnız İstanbula münhasır gibi ise de unutmamalıdır ki İstanbul en kalabalık şehrimizdir ve bir kültür merkezidir. Böyle bir şehrimizin kozmopolitleşmesine göz yumamayız.» diyerek «Bizde şimdiye kadar millileşmek hareketinin teşkilâtlanmamış bulunduğunu ve bu hareketten maksat da Başvekilimizin tâbiri veçhile sadece her Türk'ün kan ve milli vicdan duygularile şuurlaşması demek olduğunu» anlatıyor.

Sayın Erkilet'in, içimizde hâlâ yabancı dillerle ve yabancı hislerle kulağımızı ve gönlümüzü tırmalamakta ısrar edenler hakkında dert yanması haklı ise de bunlar, cemaat ne derse desin imam bildiğini okur kabilinden hiç bildiklerinden şaşmazlar. Çünkü, onları eskidenberi böyle yetiştiren muhitleri değişmemiştir; yani aile terbiyesi, mektep ve cemaat terbiyesi ile bunları tutan ve yaşatan teşkilât esasları seğişmedi. Binaenaleyh aynı müessirat aynı neticeleri doğuruyor. Şeraiti değiştirmeden bunlardan daha fazla bir şey beklemek tekeden süt sağmaya benzer. Kaldı ki bazı anasır meselâ Musevi vatandaşlarımız kaç defa cemaatça bu memleketin evlâdı olduklarını artık her yerde Türkçe konuşacaklarını kendi ana dilleri olmayan İspanyolcayı bırakacaklarını mekteplerinde de Türkçe okutacaklarını hattâ bazı profesörleri daha ileri giderek âdil Türk Cümhuriyeti idaresinde akalliyet haklarından da vazgeçeceklerini gazetelerde beyan ettiler. Lâkin netice meydanda; İstanbulun bir çok semtlerinden geçenler hattâ adalara ve cumartesi günleri meselâ Floryaya gidenler kendilerini İspanyada zannederler.

Biraz yukarıda eski şeraiti değiştirmek yani yeni icaplara göre zemini hazırlamak lâzımgeldiğini söylemiştik. Bu şartlar ve bu zemin ne olabilir? Bu mesele tabiidir ki memleketin umumî terbiye ve kültürünü eline almış olan hükûmetin yüksek hakkıdır. Meselâ İstanbulda her unsurdan bütün halkın 3-6 yaşına kadar olan çocuklarını resmî ve muhtelit ana mekteplerine devam ettirmek mecburiyeti ihdas edilir ve peyderpey her semtte böyle ana mektepleri, çocuk yuvaları açılıp yavrular günde en aşağı altı saat bu yuvalarda yetiştirilir hattâ imkân olursa sayfiye yerlerinde yatılılar da açılır. İşte böyle birbirlerile daha ufak iken kaynaşarak birbirlerini severek yetişen çocuklar artık umumî yerlerde memleketin resmî dili olan Türkçeyi konuşmazlarsa ve birbirlerini sevmezlerse ancak o vakit sayın Erkilet'in dert yanmasına hak veririz. Yoksa eski hamam eski tas ile bu durum hep böyle kalır. Lâkin hâdiseler yürüyor, devirler ve içtimai şartlar değişiyor; bir halde kalamaz.

Eski hamam eski tas tâbirinden maksat hâlâ azlık anasırında yaşamakta olan kendi milli his ve ananeleridir ki bunlar Osmanlı tarihinin son yüz elli senelik anasır hareketlerinin isyan, ihtilâl, komitecilik, istilâcı ecnebilerin kışkırtmaları ve kötü telkinleri ilâh gibi hâdiselerin mirasları, bir taraftan da ayrı ve gayrılığı sürüp götüren ayrı mektep, ayrı kültür, ayrı terbiye, ayrı milli teşkilât, ve kendi aralarında ayrı bir iktısadi tesanüttür.

Unutmayalım ki muasır hayatta hâkim olan en büyük âmil iktisadiyattır, sermayedir. Bu mühim âmiller bu anasırın elinde olursa o memleketin umumi kazanç ve iktisadî durumu onlara daha uygun ve daha fırsatlı olacağı söz götürmez bir gerçektir. Halbuki zamanımız milliyetçiliğinin en büyük vasfı kültürde hâkimiyet olduğu kadar iktisadiyatta da hâkimiyeti elde etmektir. Onun içindir ki sayın Erkilet bunların «Tatlı su frenkleri ile ayak ayak üstüne atarak bizi hiçe saymalarını ve memleketin umumi dili olan Türkçeyi ihmal etmelerini» acayip görmemelidirler. Netekim bundan beş on sene evvel İstanbul üniversitelilerinin teşkil ettikleri «Vatandaş Türkçe konuş cemiyeti» de çok çalıştı ve umumi yerlerde her gün havariler gibi hararetli misyonerlerini gezdirerek ihtarlar yaptı, her yere yaftalar yapıştırdı, lâkin neticede hiç bir faydası olmadı.

Sayın Erkilet'in ikinci dileğine, Türk milli vicdan ve milli şuurunun inkişafı meselesine yani Türkçülüğe gelince, bunun muhtelif safhaları vardır. Meselâ kültürce yükselmek ve Türk kültürünü yaymak, hiç olmazsa münevverler kısmının olsun, milli şuur ve milli vicdanı elde edip imanca yükselmek; ahlâk, milli yaşayış seviyesi ve kalkınma noktasından yükselmek, iktisatça ve milli kudret ve kuvvet bakımınca yükselmek ilâh... Lâkin bizim burada kasdettiğimiz ve anladığımız Türkçülük yalnız bunlar olmayıp belki bunları meydana getirmede kolaylık verecek olan himayeci Türkçülüğü ve Türkçülük politikasını kasdediyoruz. Bu da ne demektir? Şurasını ilkönce söyliyelim: Bizim kimsenin haklı ve meşru kazancında gözümüz yoktur ve memlekette âdil Cümhuriyetimiz devrinde azlık olan diğer vatandaşlarımızla da kardeş gibi geçinmek istiyoruz. Söz sırası geldi de bu konuya uğradık. Çünkü Yahudiler merasim ile ve bazı kendi büyüklerinin beyanatile ekalliyet haklarından vazgeçeceklerini ve Cümhuriyet idaresinde buna muhtaç olmadıklarını gazetelerde ilân etmişlerdi. Bu böyle olmakla beraber meselâ memlekette vatandaş olduklarını iddia ederek milyonlar kazananlar, refah içinde yaşayanlar nail oldukları âdilâne memleket haklarından başka bir de ayrıca ekalliyet hukuku diye bir nevi imtiyaz iddia ederlerse bu, bir muvazene tesisine medar olmak üzere bunların bazı haklardan istisnasını icabettirir. Bu da meselâ arttırma ile satılan milli veya icrai emlâk satışlarına iştirak ettirilmemeleri veya muayyen bir haddin üstünde emlâk satın alamamaları, memlekette ithalât ve ihracat ticaret ve satışlarına karıştırılmamaları, büyük ve milli veya resmi taahhütlere ve borsa muamelelerine kabul edilmemeleri, milli bankaların bunlar hakkında kredi açmamaları veya mahdut miktarda açmaları böyle işlerde muvazaa yapmamaları ve bazı iktisadi teşebbüslerden uzak tutularak bu gibi yardım ve kolaylıkların memleketin, mümtaz haklar iddia etmeyen hakiki evlâtlarına hasredilmesile olur. Filhakika bunun bazı hukuki telâkkilere nazariyatça aykırı düşeceği söylenebilirse de Esas Teşkilât kanunumuz imtiyazlar aleyhindedir.

Sayın General Erkilet bakın o vakit herkes kuzu gibi nasıl Türkçe konuşur, Türklüğe de bu memlekete de nasıl hürmet eder görürsünüz.

Nebil BUHARALI

Şiir ve Kitap

Yazan: Edip AYEL Cumhuriyet, S. 51, 12 Eylül 1942, s. 13

Bir şairden bahsetmek için mutlaka bir kitabının intişar etmesini beklemek lâzım mıdır, değil midir? Ben bu lüzuma kail değilim. Esbabı çok. Bu intişar beklenirse şiirlerini kitap halinde toplamıyan, veya toplıyamıyan iyi şairlerden hiç bahsetmek mümkün olmaz. **Cenab**'ın şaheserlerini ihtiva eden hiç bir şiir kitabı intişar etmemiştir. Eğer kendisi ve şiiri hakkında bir hüküm vermek için bu intişarı bekleseydik şair **Cenab Şehabettin** bizlere meçhul kalırdı. **Yahya Kemal** için de bu böyle.

Şiirleri mecmualarda çıkan daha nice genç ve yaşlı şairlerimiz vardır ki ya imkânsızlık, ya mahviyet ya mânasız bir gurur bir şiir kitabı neşretmelerine mâni olmuştur. Bu kıymetleri yok mu farzedeceğiz?

Şiir kitabı olmadığı için bir edebiyat tarihinde kendisinden bahsedilmiyen bir şair bir vakitler bunu bir mesele yapıp o tarihin müellifine alenen çatmıya, hattâ zannedersem dayak mağa bile kalkmamış mıydı? Bittabi ifrat tefrit. Şiir kitaplarına intizaren ndilerinden hiç bahsedilmiyen, manımeleri gazetelerde çıktıkça kıymeteri belirtilmiyen nice şairlerimiz vardır bugün unutulmuş vaziyettedirler.

Benim gençliğimde bir **Hasan Ze**bir **Süleyman Saip**, bir **Rifat Daver** rdı ki bunların şiirleri mecmualarda ktıkça biz hayranlıkla okur ve ezberken hiç bir münekkid — daha kitapları çıkmadı diye — kendilerinden ahsetmeğe tenezzül etmemişti. Bundan ilki şiirlerini toplıyamadan öldü tti. Diğer ikisi de nevmit olup sustur. Halbuki onlar cidden, hakikaten ir kimselerdi.

(Kin) adlı şiirile meşhur olan **in Bülent** hakkında da bir fikir, em de yüksek bir fikir sahibi olmak n kitabının intişarını beklemedik. tabı yoktur diye onu da unutacak yız? **Mithat Cemal** üstadımızın da, nnedersem, şiirlerini cemeden bir tabı mevcut değildir. Bu, hakkındaki ayranlığımıza mâni midir?

Hayır, bir şair için kitap neşretmiş olmak kendisinden bahsetmek için bir şart sayılmamalıdır.

«Eğer maksut eserse mısraı berceste kâfidir.»

hükmile de iktifa edemeyiz. Cevherli şairleri mecmualarda takip edelim, ve güzel şiirleri çıktıkça bunları yarın intişar edecek kitaplarının birer müjdecisi olarak tanıtalım. O kitaplar hiç intişar etmese bile edebiyat tarihçisi bu hükümlerden faydalanarak kendilerine lâyık oldukları mevkii vermek imkânını bu suretle kolayca temin edebilir.

Esasen, ekseriya, neşredilen şiir kitaplarının muhteviyatı iki düzüne manzumeyi geçmemektedir. Bunların da bir kısmını, mecmualarda evvelce okumuş bulunuruz. Bu kitabın intişarını beklemekten maksat şair hakkında toplu ve onun şahsiyetini belirtecek mahiyette bir hüküm verebilmek ise kitap şeklinde neşrolunan kıymetsiz şiirler, mecmualarda çıkan güzel şiirlerin yerini tutamaz. Kıymet hükmünü kitaba değil ayrı ayrı manzumelere vermeliyiz. Bunlar ister kitapta çıkmış olsunlar, ister mecmuada. Kitabının intişarını beklemeden, mecmualarda çıkan güzel şiirlerile hayranlığımızı kazanan şairin, bu şiirler hatırı sayılır bir yekûna baliğ olur olmaz, kitabını göğsünü gere gere neşredeceğine emin olabiliriz. Bilâkis mecmualarda çıkan şiirlerinin hiç bir takdir hattâ alâka uyandırmadığını gören şair, şiirlerini kitap halinde toplamak külfetinden vareste kalmalı, beyhude masrafa girmemelidir. Kof kitapla isim yapılmaz.

Mecmualarda çıkan şiirlerin ancak güzel olanlarını ve takdirle karşılananlarını bir kitapta toplamak ve diğerlerini feda etmek, sağlam bir isim yapmak istiyen şairin düsturu olmalıdır. Ne yazık ki umumiyetle şahidi olduğumuz şey bunun aksidir. Her genç şair, yazdığı denemeler takdir edilmiş olsun olmasın, bunları bir kitap şekline, bir kitapçık şekline koyup ortaya atmadan rahat edememektedir. Ve böyle her sene yüzlerce risale işsiz matbaacılara, kese kâğıdı esnaflarına bir kâr vesilesi olmaktadır. Şurasını da belirtmeli ki şairlerimiz münekkitlere eserlerini tanıtmak için ellerinden geleni yapıyorlar: Edebiyat mecmuaları ve gazeteleri kendilerine gönderilen şiirlerin hepsini basmak isteseler her birisinin asgarî yüz sayfalık bir hacimde intişarları iktıza eder. Bu denemelerin büyük bir kısmı sepetlik olsa bile bir çoğu da olgun ve özlü yazılardır. Bu kanaata varmak için hepsinin gözden geçirildiğine inanabilirsiniz. Bazı mecmualar, okuyucular sütununda bunlar hakkındaki mütalâalarını bildiriyor ve bazıları ise en iyilerini «İstidatlar» sayfasına dercetmekle iktifa ediyorlar. Güzel bulunup dercolunanların da bir çoğu, maalesef, olgun bir şahsiyet damgasını taşımıyorlar, şahsiyetini bulmuş şair ise yok denecek kadar az, Çünkü hemen hepsi genç kalemler:

İşte münekkid ancak şahsiyetini bulmuş veya bulmak üzere olan şairlerin mecmualarda çıkan güzel eserleri üzerine nazarı dikkati çekmeği iş edinirse bundan bütün alâkadarların faydalanacağına şüphe yoktur.

Eserlerinden bahsedilmediğini görenler kabahati biraz da kendilerinde bulmalıdırlar. Çünkü acele ediyorlar. Şiir kitabı neşretmek mutlak tanınmak ve sevilmek için emin bir çare değildir. Hiç kitap neşretmemeği düstur ittihaz eden olgun şairler de görüyoruz. Bu imtinaın hikmetini anlamak güçtür. Bu, olsa olsa, mecmualarda çıkan şiirlerinin kusursuz olmadığını anlıyarak, sağdan soldan elde edilen leh ve aleyhte mütalâalara istinaden bir gün onları düzeltmek için vakit kazanmak arzusundan doğsa gerektir. Bu da titiz bir sanatkâr düşüncesidir.

Yazdıkları alâka ile karşılanan şairler günün birinde mutlaka şiirlerini kitap halinde toplamalıdırlar. Fakat mümkün olduğu kadar geç. İlkmektep denemeleri bu kitaptan hariçte kalmalı. Çünkü ilk yazılan şiirlerde şairin şahsiyeti henüz kâfi derecede tebellür etmiş değildir. Akıl gibi şiirin de başta olduğu kadar yaşta olduğunu unutmıyalım.

233

Edip AYEL

Tefrika No. 19

Yazan : Yusuf Ziya ORTAÇ

— Bu iki mezarı görüyor musun diyor.. Bunlar benim ölülerim... Parmaklıklarını, her yaz ben boyatıyorum.. Çiçeklerini, her mevsim ben diktiriyorum!

Taşlardaki tarihlere bakıyorum : Şeyda hanım ruhuna fatiha. Sene: 1304... Halim bey ruhuna fatiha. Sene: 1304...

— Daha sen dünyada yokken ölmüşler..

— Evet...

— Akrabanız mı imiş?..

— Hayır...

Beni görmeyen gözlerle bana bakıyor. Onda, bu kendi içinde kayboluş halini zaman zaman görüyorum. Yüzü sapsarı. Bir meçhule seslenir gibi anlatıyor :

— Bana öyle geliyor ki, bu iki ölü sağlıklarında biribirini çok sevmişlerdi.. Kavuşamadan öldüler.. Onların mezarlarını bulduğum göndenberi, bu macera içimde her gün biraz daha genişliyor.. Onların yüzünü görmüyorum, seslerini duyuyorum.. Bana senin kadar, kendim kadar yakın görünüyorlar.

Koluma sımsıkı sarılmıştı. Onu, içimde gizli bir ürpertiyle sarstım :

— Ne oluyorsun Şehnaz..

Büyümüş gözlerle yüzüme baktı, sonra, büsbütün bana sokuldu.

Güz yağmurlarının yumuşattığı yamaçlardan, ağızlarımız kilitli, iniyoruz.

Yalıya, topuklarımdaki mezarlık çamurile girmemek için, ayaklarımı sık sık çimenlere sürtüyorum.

***

Yengem buhurdanda tütsüler yaktı. Hepimiz, dumanlara bürünerek bir damla ateşin üstünden atladık. Ahret kokusu, yatak odamıza bile sinmiş. Uyuyamıyorum. Bu gece, koynumda bir mezar taşı var: Şeyda Hanımın ruhuna fatiha!.. Yoksa, merhum Halim bey ben miyim?..

Yorgan, bir tabut kapağı gibi beni eziyor. Ayaklarıma değen bir ölünün soğuk ayaklarile ürperiyorum.

Gözlerim, Şehnazı uyandırdı. Karanlık içinde, konuşmadan biribirimize bakıyoruz. Onu, ölümün görünmez kefeninden sıyırmak için, saçlarını avuçlayıp kendime çekiyorum. Ağzı, sıcak soluklarla aralanıyor.

Dünyamıza kavuşuyoruz.

***

Filozof Ziya Refik'in sesile uyandım. Bahçede, ağzındaki dişleri otuz iki bıçak gibi biliyerek, sinirli sinirli bir şeyler anlatıyor. Pancurun aralığından bakıyorum: Boyunbağısı, bir maslubun kopmuş ipi gibi boynunda sallanıyor. Yüzü mosmor. Dinliyorum. Her cümle: «İngiltere» ile başlıyor «İttihatcılar» la bitiyor..

Yatağa dönerken kapı yumruklandı. Bu, Karanfil Kalfanın fiskeleri değil!. Mehru, nefes nefese beni çağırıyor :

— Enişte...

— Efendim...

— Ziya Refik bey geldi, sizi bekliyor.. Muharebe başlamış!

Düğünden sonra, yalıda dargın bir hayalet gibi dolaşmağa başlıyan Mehrunun sesini ilk defa bu korkunç müjdeyle duyuyorum!

Demek kılıçlar çekildiiii...

Bahçede, beni filozof Ziya Refik değil, İngiltere bekliyormuş! Ağzından, üzerime ordular, donanmalar boşaltarak hücuma başladı :

— Göreceksin sen bizim Conileri, o bıyıkların süngüsünü nasıl düşürecekler!.. Ama, ben neden korkarım bilir misin?.. Çeşmemeydanı'nda sandığa girer gibi, nârayı basıp bu yangına dalarız diye!..

Susuyorum. O, hızını alamamış devam ediyor :

— Senin o Rıza Göktekinin de bunun fetvasını verir haaaa... Turan bağlarının o bal kabağı!..

Sonra, saatine bakıyor, düşünüyor ve elinin tersile pos bıyıklarını sıvazlıyarak :

— Gideyim, diyor.. Başı boş bırakmıya gelmez, dayı Talâta biraz nasihat vermeli...

İçimdeki eller bu adamı tokatlıyor!..

***

Yengemin neşesi kaçtı: Bir haftadır, çektiği telgraflara Tunustan cevap alamamış. Para gelmezse diye ödü kopuyor!

Para, Gülter yengemin benim yanımda ilk defa ağzına aldığı kelimedir. Fakat, eline alamamak korkusu, ona, bu nezaket yasağını unutturdu.

Şimdi, her şeyde, bu parasızlık endişesinin işaretlerini görüyorum: Sabahları, kahvaltı tepsisinde zeytin taneleri bile bana azalmış gibi geliyor..

Dün akşam, İstanbuldan gelirken, cebimdeki son mecidiyeyi bozdurup iki okka çavuş üzümü aldım. Bu damat hediyesinden, bütün yalı sevindi âdeta!..

Hayır, bu böyle olmaz. Mutlaka bir iş bulmalıyım. Bir iş?..

Annemin hakkı varmış :

— Elâlemin evlâtları, akşam çıkınlarla evine dönüyor, diye hayıflanmakta..

—Arkası var —

Seçme, Güzel Şiirler

Hâtıralar

İçimi viraneye çeviren hâtıralar,
Bir rüya sükûtuyla geçtiler birer birer..
Gurbet ellere düştüm; bekleyecek kimim var?
Hepsi ıssız çöllerde bırakarak gittiler.

Sordum, karlı dağların; karlı yamaçlarına,
Neden, böyle vakitsiz solup sarardı güller?
Neden, çağın gelmeden ak düştü saçlarına,
Neden, baykuşlar kondu, neden uçtu bülbüller?..

Hâtıralar, ömrümün en derin yarasıdır.
Hâtıralar, gönlümün tükenmez kaynakları;
Hâtıralar, mazinin, o ayrılık yasıdır
Hâtıralar, daima gösterir uzakları...

Mehmet ÖZEL

Hüküm

İçlenme de kâm almağa bak kahpe felekten,
Çal, söyle, unut, ömürünü sür zevkederekten.

Mâzi dediğin köhnemiş efsâneyi yık, ez,
Ümmit ise heyhat, o kadar mihnete değmez..

Zevkinle şifa bul kanayan iç yarasından,
Kurtul bir an evvel şu gönül maskarasından.

Bir an seni senden ayıran her şeye râm ol..
Aşkınla, şarâbınla bu dergâha harâm ol..

Hicran, boşalan bir kadeh olsun avucunda,
İç, mestol, unut, başka ne tad var ki ucunda,

Günler ebedi devrine rüya gibi aksın,
Bir dur ve düşün; hem de nasıl hiç olacaksın.

Âlemde soluk aksi kalan hoşca bir ân ol,
Hükmün ezelî seyrine âsûde revan ol..

Ercümend BERKER

Şarkı

— I —

Senden bana bir hâtıra kaldı,
Solgun dudağından verilen söz.
Gönlümde umulmaz yara kaldı,
Solgun dudağından verilen söz,

— II —

Gönlüm seni andıkça derinden,
Kurtulmıyacaktır kederinden
Vurmuş onu en ince yerinden,
Solgun dudağından verilen söz.

M. Sabahattin AYGUN

İşte geçti

İşte geçti yılların alnından silmediği
Asaletin izini taşıyarak Mehmetcik
Kimsenin tamamiyle tanıyıp bilmediği
Bütün Türklük kalbini taşıyarak Mehmetcik

İşte geçti cephede düşmana kan kusturan
Süngüsünü herşeyden üstün gören Mehmetcik
Nice düşman topunu bir hamlede susturan
Süngüsüyle yurduna sınır ören Mehmetcik

İşte geçti her biri köyünde Ayşesini
Bırakarak düşmana karşı koşan Mehmetcik
Tarih görmedi onun asırlardır eşini
Allah.. Allah.. sesiyle taşıp coşan Mehmetcik

İşte geçti düşmanı hiçe sayan sesiyle
Allah.. Allah.. diyerek dağa, taşa Mehmetcik
Bütün Türklük öğünür kahraman efesiyle
Türklük sana minnettar varol, yaşa Mehmetcik.

Mesut C. KOCABAŞ

Yunus gibi

Ben âşıkım Yunus sana,
Kerem eyle pirim bana,
Sen mum oldun, ben pervane,
Yunus sana geliyorum.

«Bağrım dolu, gözlerim yaş»
Dervişim! sensin bana eş,
Tut elimden önüme düş;
Yunus sana geliyorum.

Tut elimden göster yolu,
İçim nefesinle dolu,
Bu gönül sayende deli,
Yunus sana geliyorum.

Faşeyle durduğun yeri,
Sensin âşıkların piri,
Derviş Yunus şimdengerü,
Yunus sana geliyorum.

Muzaffer YERSEL

235